

LISTY DO SIEDMIU KOŚCIOŁÓW APOKALIPSY

– rachunek sumienia dla Kościoła wszystkich czasów
i rachunek sumienia dla każdego....

Materiał pomocniczy do wykładu z „Duchowości biblijnej”
w ramach Kursu Biblijnego (KUL), w roku akademickim 2019/2020

– opracował ks. dr hab. Jan K. Miczyński (KUL) na podstawie:

- CHROSTOWSKI, W., *Entuzjazm i sprzeciw wobec Chrystusa. Listy do Siedmiu Kościołów Apokalipsy*, Kraków 2019.
- EHRlich, E., *Apokalipsa – Księga Pocieszenia*, Poznań 1996.
- JANKOWSKI, A., *Apokalipsa Świętego Jana. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*, Poznań 1959 [w serii KUL: E. Dąbrowski, red., *Pismo Święte Nowego Testamentu w 12 tomach. Wstęp – Przekład – Komentarz*, t. XII].
- OSTAŃSKI, P., *Objawienie Jezusa Chrystusa. Praktyczny komentarz do Apokalipsy*, Ząbki 2005.
- PRIGENT, P., *L'Apocalypse de Saint Jean*, Genève 2000 [w serii: J. Zumstein, red., *Commentaire du Nouveau Testament*, t. XIV].
- WOJCIECHOWSKI, M., *Apokalipsa Świętego Jana. Objawienie, a nie tajemnica*, Częstochowa 2012 [w serii: A. PACIOREK – R. BARTNICKI – A. TRONINA, red., *Nowy Komentarz Biblijny*].

* * *

STACHOWIAK, L., *Apokaliptyka*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 1, k. 753-755.

Wprowadzenie

A. Księga Apokalipsy

Umieszczona na końcu Biblii, dwudziesta siódma księga Nowego Testamentu, tajemnicza, której literacka forma różni się od innych ksiąg biblijnych. Nie koncentruje się na dramatycznych wydarzeniach, ale jej przesłaniem jest pocieszenie wierzących, którzy pomimo rozpoczętego – wraz z ofiarą odkupienia Jezusa Chrystusa – czasu łaski, toczą na ziemi walkę z szatanem i demonicznym światem, aż nastąpi ostateczne zwycięstwo, gdy nastąpi paruzja (powtórne widzialne przyjście Syna Bożego na ziemię) i wypełni się czas zbawienia.

B. Autor Apokalipsy i czas jej powstania

Oczywiście, głównym Autorem jest sam Bóg. Człowiek zaś spełnił rolę bycia narzędziem. W ten sposób słowo Objawiającego się (Boga) wcieliło się w słowo ludzkie, w ludzkie słowo opisującego dane mu przez Boga wizje.

Sam ludzki autor nazwał siebie „Janem” (1,1;1,4;1,9,22,8) i wspomniało swoim pobycie na wyspie Patmos (1,9), położonej na Morzu Egejskim, na którą byli zesłani – do ciężkich robót w kamieniołomach – niepoprawni chrześcijanie, odmawiający wyrzeczenia się wiary w Chrystusa. Redagujący Apokalipsę określił siebie jako „współuczestnika w ich ucisku, królestwie i wytrwałości” (1,1; 1,8).

Analiza tekstu księgi prowadzi do wniosku, że autor był: Żydem (doskonała znajomość ST – Iz, Dn, Ez, Ps), znanym powszechnie chrześcijaninem, posługiwał się prostym językiem greckim, znał sytuację Kościołów w Azji Mniejszej.

Część biblistów (głównie protestanckich) uważa, że autorem jej nie mógł być św. Jan Ewangelista. Inni zaś, głównie bibliści katolicki, stoją na stanowisku, że „Apokalipsa” jest autorstwa autora czwartej Ewangelii – św. Jana Apostoła.

Księga powstała ok. 95 r. po Chrystusie, podczas pobytu św. Jana Apostoła na Patmos, gdzie był on zesłany przez cesarza Domicjana (świadczy o tym Wiktoryn, pisarz chrześc. z III w.). Tam Uczeń Chrystusa miał objawienie dotyczące przyszłych losów Kościoła.

C. Prześladowania wierzących w Chrystusa

Początkowo władza rzymska pomagała chrześcijanom, broniąc ich przed Żydami i wzburzonym tłumem (por. Dz 16,36-40; 18,1-17; 19,31-40; 21,30-40; 23,12-31; 25,10-11). Zmianę stanowiska rzymian spowodowała praktyka ogłaszania cesarza Imperium – bogiem (nawet jeszcze za życia władcy). Liczono, że różnorodne prowincje Imperium, czczące lokalne bóstwa, w ten sposób się zjednoczą. Za panowania Domicjana (81-96 po Chrystusie) należało każdego roku „stawić się w urzędzie” przed namiestnikiem cesarskim i wyznać, że „cesarz jest panem”. Na to nie chcieli godzić się chrześcijanie, gdyż ich Jedynym Panem był Jezus. Rozpoczęły się krwawe prześladowania. Zaczęto się pytać, czy Bóg zapomniał o swoich dzieciach, czy szatan zwyciężył? Wówczas Bóg przekazał swoje pocieszające i pełne

nadziei orędzie przez ostatniego z żyjących jeszcze apostołów. Ten spisał księgę aktualną dla chrześcijan – do końca świata.

D. Adresaci Apokalipsy

Bezpośrednimi adresatami byli chrześcijanie zamieszkujący Azję Prokonsularną (Ap 1,4), dzisiejszą zachodnią część Turcji. W dużej mierze mieli oni pogańskie korzenie i niejednokrotnie nie potrafili się oprzeć pokusom świata, uczestnicząc na przemian w festynach ku czci różnych bogów oraz w liturgiach wspólnoty Kościoła. Dodatkowo byli często traktowani przez Żydów jako heretycy. Apokalipsa rozpoczyna się listami do siedmiu Kościołów we wspomnianej Azji Prokonsularnej, w: Efezie, Smyrnie, Pergamonie, Tiatyrze, Sardach, Filadelfii, Laodycei. Liczba „siedem” oznaczała w symbolice starożytnej i biblijnej pełnię, całość.

Siedem konkretnych Kościołów – Prowincji rządzonej przez Prokonsula rezydującego w Efezie – oznacza cały Kościół Chrystusowy, wszystkich czasów, także obecnych...

E. Język apokaliptyki

W Starym Testamencie gatunek apokaliptyki powstał w kontekście utraty przez Izraelitów swego państwa, świątyni, wolności, jak również nadziei, że Bóg pamięta o swoim wybranym narodzie. Wówczas, w okresie międzytestamentalnym (ostateczna redakcja Dn w częściach protokanonicznych pochodzi z okresu Antiocha IV Epifanesa), zaczęto przekazywać tradycję i redagować pisma mówiące o dramacie chwili obecnej, ale i o tym, że Bóg zainterweniuje, że odbędzie się sąd nad złem, i że Naród Wybrany czeka błogosławiona przyszłość (motywy apokaliptyczne wystąpiły już wcześniej, np.: Iz 24-27; Jl 3-4; Ez 30; 37; 40-48; Za 9-14; jak również w: Ml, Hi, Ps 45). Aby poganie ich nie rozumieli i nie wzmogli prześladowań, język ksiąg pocieszających i dających nadzieję, przyjął formę apokaliptyki (gr. *apokalyptein* – odkrywać, odsłaniać, objawiać rzeczy zakryte), czyli tajemniczą, zaszyfrowaną – symboli, snów, wizji.

Sytuacja prześladowanego w I w. po Chrystusie Kościoła stała się podobna do sytuacji Izraelitów z czasu niewoli babilońskiej, okupacji greckiej i rzymskiej. Autor Apokalipsy przyobleka orędzie od Boga, pocieszające Jego Oblubienicę-Kościół, w szatę apokaliptyki, zaszyfrowanej dla Imperium Rzymskiego, dla niewierzących w Chrystusa. Wizje Apokalipsy nie są fikcją literacką, wymysłem autora, ale prawdziwym doświadczeniem, objawieniem Bożym.

F. Zasady interpretacyjne

Jak nie należy interpretować?

- Symboli nie wolno rozumieć dosłownie.
- Nie wolno ograniczać wizji jedynie do epoki św. Jana i Cesarstwa Rzymskiego.
- Nie wolno identyfikować prorocत्व Apokalipsy do jakiegoś jednego, konkretnego, współczesnego wydarzenia.

Potrzeba zaś:

- Zrozumieć kontekst historyczny i to, co dany tekst znaczył w czasach św. Jana – Cesarstwa Rzymskiego.
- Fakty i postacie Apokalipsy należy rozumieć jako zapowiedzi, które w dziejach Kościoła wypełniały się wielokrotnie; wypełniają się i będą jeszcze wypełniać;
- W opisanych obrazach należy odczytywać główne przesłanie;
- Należy mieć przed oczami wiodący temat całej Apokalipsy – dzieje całego Kościoła od jego początku, aż do końca czasu. Apokalipsa demaskuje taktykę działań szatana, niemniej główne przesłanie to prawda o tym, że Panem dziejów jest Jezus Chrystus i zwycięstwo Kościoła jest pewne.

G. Siedem „listów miłosnych” Oblubieńca-Chrystusa do swej Oblubienicy-Kościola

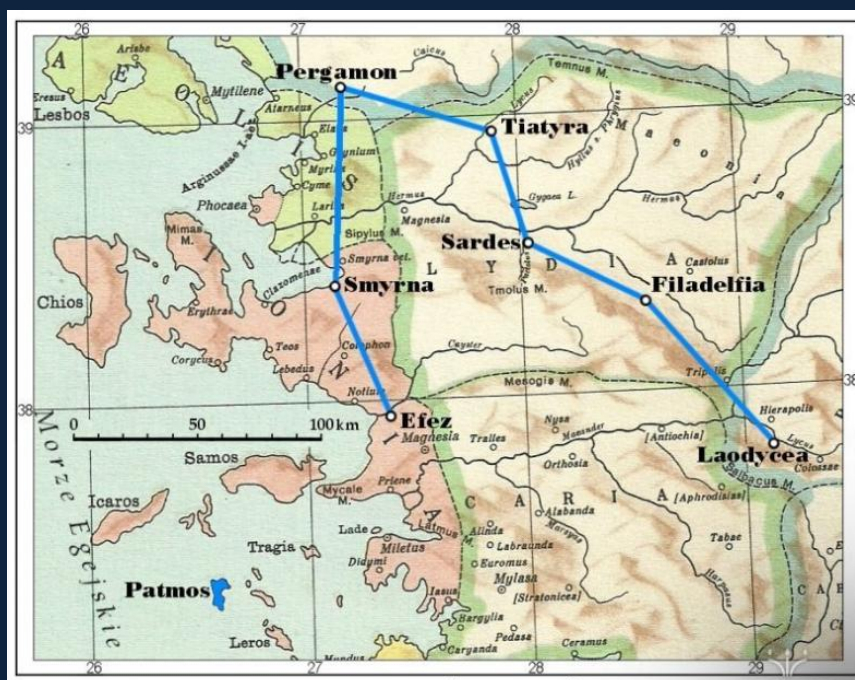
Listy w starożytności miały swoje schematy. Zaczynały się od informacji kto komu przesyła pozdrowienie, a następnie autor listu przechodził to przedstawienia tematu, nawiązywał do jakiegoś wydarzenia, itp.

Siedem listów do Kościołów cechuje oryginalny, wspólny dla nich schemat, to znaczy mają:

- taki sam wstęp: „Aniołowi Kościoła w [...] napisz” – tym samym autor Apokalipsy zaznacza, że nie on jest autorem tychże listów, ale Chrystus;
- następującą później formułę „To mówi...” – w nawiązaniu do proroków ST, którzy pisali „To mówi JHWH...”, „Wyrocznia Pana...”;
- oryginalne, charakterystyczne, określenie Chrystusa – zrozumiałe dla konkretnej wspólnoty;
- stwierdzenie Chrystusa, że zna sytuację tego konkretnego Kościoła;
- rachunek sumienia – ocenę czynów chwalebnych bądź nagannych – a następnie napomnienie albo pochwałę;
- polecenie słuchania głosu Ducha Świętego: „Kto ma ucho, niechaj słucha, co Duch mówi do Kościołów”;
- zapowiedź – w oryginalny sposób (innym symbolem) – nagrody zbawienia wiecznego dla zwycięzcy.

Siedem Kościołów Apokalipsy

- I. Efez..... osłabła w nim miłość
- II. Smyrna..... prześladowany, ale trwa niezachwianie
- III. Pergamon..... niestety, szuka innych bogactw, niż słowo Boże
- IV. Tiatyra..... dynamiczny, ale jest tolerancyjny wobec zła
- V. Sardes..... zdegenerowany, zmierzający do upadku
- VI. Filadelfia..... mały i pozornie nic nie znaczący, ale jest wierny
- VII. Laodycea..... mierny, oziębły i zadowolony z siebie

Cyt.: <http://www.trzybiada.pl/index.php?s=aktualnosc&id=77> [dostęp: 2020-05-07]

Chrystus jest Pasterzem,
pośród Kościoła,

symbolizowanego przez „siedem świeczników” (Ap 1,13)

[jak w świątynnym przybytku, w sali przylegającej do „Świętego świętych”];
interesuje się wspólnotami Kościoła, i dlatego niektóre z nich otrzymują od Niego...

- napomnienie
[kościóły nieparzyste: 1,3,5,7 – Efez, Pergamon, Sardes,
Laodycea] – „Nawróć się!”;
- pochwałę
[kościóły parzyste: 2,6 – Smyrna, Filadelfia];
- napomnienie dla działającej w nim jednej osoby
[kościół parzysty: 4 – Tiatyra (osobą tą jest Jezabel)].

I. List do Kościoła w Efezie (Ap 2,1-7)

1 Aniołowi Kościoła w Efezie napisz:

To mówi Ten, który trzyma w prawej ręce siedem gwiazd,
Ten, który się przechadza wśród siedmiu złotych świeczników:

2 Znam twoje czyny: trud i twoją wytrwałość,

i to że złych nie możesz znieść,

i że próbie poddałeś tych, którzy zwą samych siebie apostołami, a nimi nie są,
i żeś ich znalazł kłamcami.

3 Ty masz wytrwałość:

i zniosłeś cierpienie dla imienia mego -
niezmordowany.

4 Ale mam przeciw tobie to, że odstąpiłeś od twojej pierwotnej miłości.

5 Pamiętaj więc, skąd spadłeś,

i nawróć się,

i pierwsze czyny podejmij!

Jeśli zaś nie - przyjdę do ciebie

i ruszę świecznik twój z jego miejsca,

jeśli się nie nawrócisz.

6 Ale masz tę [zaletę], że nienawidzisz czynów nikolaitów,

których to czynów i Ja nienawidzę.

7 Kto ma uszy, niechaj posłyszy, co mówi Duch do Kościołów.

Zwycięzcy dam spożyć owoc z drzewa życia, które jest w raju Boga.

HISTORIA MIASTA: od 129 r. przed Chrystusem stolica prowincji Azji Prokonsularnej, z siedzibą prokonsula. Za Augusta miało 200.000 mieszkańców. Miasto portowe przy ujściu rzeki Kaistros, i przy drodze wiodącej ku Azji Mniejszej. Bogate centrum kultury. Miało przywilej wolnego miasta (civitas libera). Ojczyzna filozofa Heraklita. Tu znajdował się jeden z siedmiu cudów świata – świata antycznego – świątynia Artemidy (Diany Efeskiej). Świątynia ta była jednocześnie miejscem kultu cesarów (dziś powiedzielibyśmy – władzy politycznej). Tu również kwitła magia; przybywano tu, by kupić papirusy magiczne, talizmany, amulety (por. Dz 19,19). Co roku odbywały się tu również igrzyska, a miasto nazywano „jarmarkiem próżności”.

HISTORIA KOŚCIOŁA: został założony – na fundamencie diaspory żydowskiej – przez św. Pawła (w czasie trzeciej podróży misyjnej). Apostoł Narodów mieszkał tam (Dz 17) trzy lata (54-57 r.). Około 66 r. postawił na czele kościoła Tymoteusza (1Tm 1,3). Po roku 70 osiedlił się tu św. Jan. Tam też miał dokonać swojego życia i zostać pochowany.

1 Aniołowi Kościoła w Efezie napisz:

To mówi Ten, który trzyma w prawej ręce siedem gwiazd,

Ten, który się przechadza wśród siedmiu złotych świeczników:

KOMENTARZ: „Anioł Kościoła” to życie duchowe konkretnej z gmin, wcielone konkretnie w osobę biskupa, przedstawiciela jedności organicznej swego kościoła. Pośród „świeczników” (por. Ap 1,13) – wspólnota kościoła ma świecić światłem Chrystusa, ma świecić mądrością Bożą – jak „gwiazda” (zob. Dn 12,3). „Trzyma” – dosł. „dzierży” – „Anioł kościoła”, biskup, jest zależny od Chrystusa. „Przechadza się” – dogląda jak ogrodnik. Chrystus przedstawia się adekwatnie do wiodącego wówczas kościoła efeskiego.

2 Znam twoje czyny: trud i twoją wytrwałość,
i to że złych nie możesz znieść,
i że próbie poddałeś tych, którzy zwą samych siebie apostołami, a nimi nie są,
i żeś ich znalazł kłamcami.

KOMENTARZ: „trud” (gr. *kopos*) – chodzi o pracę apostołską. Zaleta: nietolerowanie zła, fałszywych apostołów. Kościół efeski potrafił ich zdemaskować i odrzucić. Być może chodzi o nikolaitów (grupy głoszącej nieskrępowaną swobodę obyczajów).

3 Ty masz wytrwałość:
i zniosłeś cierpienie dla imienia mego -
niezmordowany.

KOMENTARZ: „wytrwałość” (gr. *hypomone*) – dążenie do dobra i konsekwentne opieranie się złu. Pochwała za godne zniesienie prześladowania, które dotknęło kościół efeski.

4 Ale mam przeciw tobie to, że odstąpiłeś od twej pierwotnej miłości.

KOMENTARZ: Chodzi tu raczej nie o osłabienie miłości do Boga, ale o brak miłości bratniej, o wewnętrzne rozbitcie gminy (Dz 20,29n). Pierwotną zaś miłość kościoła efeskiego obrazuje rzewna scena pożegnania z Apostołem: Dz 20,37. „Anioł Kościoła” winien troszczyć się o wzajemną miłość we wspólnocie.

5 Pamiętaj więc, skąd spadłeś,
i nawróć się,
i pierwsze czyny podejmij!
Jeśli zaś nie - przyjdę do ciebie
i ruszę świecznik twój z jego miejsca,
jeśli się nie nawrócisz.

KOMENTARZ: „nawróć się” (zmień usposobienie ducha); „przyjdę do ciebie” (przeciw tobie). Kościół może utracić przodujące stanowisko względem innych, albo też dalsze jego istnienie na danym terenie może nie być pewne... I rzeczywiście tak się stało...

6 Ale masz tę [zaletę], że nienawidzisz czynów nikolaitów,
których to czynów i Ja nienawidzę.

KOMENTARZ: „nikolaici” – sekta o kierunku gnostyckim i libertyńskim, promująca synkretyzm ze światem pogańskim; zachęcali do brania udziału w ucztach w świątyniach pogańskich (do „komunii z bożkami”), do nierządu (zapewne sakralnego).

7 Kto ma uszy, niechaj posłyszycy, co mówi Duch do Kościołów.
Zwycięzcy dam spożyć owoc z drzewa życia, które jest w raju Boga.

KOMENTARZ: „Duch” to Duch Święty. „Zwycięzca” – życie chrześcijanina jest walką. Czasy ostateczne będą „powrotem” do czasów rajszych, ale eschatologiczne dobro już teraz się zaczyna.

II. List do Kościoła w Smyrnie (Ap 2,8-11)

8 Aniołowi Kościoła w Smyrnie napisz:

To mówi Pierwszy i Ostatni,
który był martwy, a ożył:

9 Znam twój ucisk i ubóstwo -
ale ty jesteś bogaty -

i [znam] obelgę wyrządzoną przez tych, co samych siebie zowią Żydami,
a nie są nimi, lecz synagogą szatana.

10 Przestań się lękać tego, co będziesz cierpiał.

Oto diabeł ma niektórych spośród was wtrącić do więzienia,
abyście próbie zostali poddani,

a znosić będziecie ucisk przez dziesięć dni.

Bądź wierny aż do śmierci,

a dam ci wieniec życia.

11 Kto ma uszy, niechaj posłyszy, co mówi Duch do Kościołów.

Zwycięzcy śmierć druga na pewno nie wyrządzi szkody.

HISTORIA MIASTA: dziś Izmir w Turcji, ok. 56 km od Efezu; prastara kolonia grecka, najpierw eolska, potem jońska (pretendująca do tytułu „ojczyzna Homera”), u ujścia rzeki Hermos, u stóp kończącego się łańcucha górskiego Tmolus. Najpiękniejsze miasto zwane „koroną Azji” (Prokonsularnej). Najpierw zaprojektowane – później zrealizowane. Miasto portowe (drugie – co do ważności – po Efezie). Smyrna stanęła po stronie Rzymu, gdy przyszło Rzymowi walczyć z Seleucydami. Mówiono zatem o jej „szczególnej wierności”. Był tu również – jak w Efezie – gorliwy kult cesarów. Była tu czczona Roma. Tu powstała świątynia ku czci Tyberiusza, tu powstało *Augustem* (gdzie odbywały się igrzyska). Tu wzniesiono też tzw. *homejeron* (ku upamiętnieniu narodzin Homera).

HISTORIA KOŚCIOŁA: początki chrześcijaństwa w tym mieście sięgają czasów św. Pawła; do tej wspólnoty pisał później list św. Ignacy Antiocheński (ok. 110 r.); tu później zginął św. biskup Polikarp (+ ok. 155 r.), który odmówił cesarzowi przyznanie tytułu „Pana”.

8 Aniołowi Kościoła w Smyrnie napisz:

To mówi Pierwszy i Ostatni,
który był martwy, a ożył:

KOMENTARZ: Miasto położone na górze chciało się wybić, Jezus przedstawia się, że na szczycie jest On. Wspomina swoją śmierć i zmartwychwstania (nawiązanie do historii miasta – 600 lat przed Chrystusem Lidia napadła na Smyrnę i zburzyła ją. Przez 400 lat nie zdołano jej odbudować, aż w końcu się podźwignęła i stała się „kwiatem Azji”).

9 Znam twój ucisk i ubóstwo -

ale ty jesteś bogaty -

i [znam] obelgę wyrządzoną przez tych, co samych siebie zowią Żydami,
a nie są nimi, lecz synagogą szatana.

KOMENTARZ: „ubóstwo” – pierwsi tutejsi chrześcijanie rekrutowali się głównie spośród ubogich (1Kor 1,26; 2Kor 6,10; Jk 2,5). „Obelga” – być może aluzja do intryg Żydów zwalczających w Smyrnie chrześcijan (pośród „Żydów” byli również poganie

przyjmujący wiarę synagogałną). Oskarżano chrześcijan o agitowanie przeciw władzy Imperium oraz pogańskim zwyczajom.

10 Przestań się lękać tego, co będziesz cierpieć.

Oto diabeł ma niektórych spośród was wtrącić do więzienia,
abyście próbie zostali poddani,

a znosić będziecie ucisk przez dziesięć dni.

Bądź wierny aż do śmierci,

a dam ci wieniec życia.

KOMENTARZ: Kościół w Smyrnie żyje dobrze i otrzymuje od Chrystusa tylko słowa otuchy. „Dziesięć dni” – czyli: krótko. Chrystus przygotowuje swój Kościół prześladowania, na trudne, ale krótkie doświadczenia. „Diabeł” – główny sprawca prześladowań Kościoła. Historia pokazała, że prześladowania w Smyrnie miały właśnie taki krótki charakter. „Wieniec życia” – symbol zaczerpnięty z organizowanych m.in. w Smyrnie igrzysk (słynnych na całą Azję Prokonsularną).

11 Kto ma uszy, niechaj posłyszy, co mówi Duch do Kościołów.

Zwycięzcy śmierć druga na pewno nie wyrządzi szkody.

KOMENTARZ: Należy wyostrzyć słuch na Ducha Świętego. „Druga śmierć” – wyrażenie rabinistyczne – w Apokalipsie oznacza wieczne potępienie.

III. List do Kościoła w Pergamonie (Ap 2,12-17)

12 Aniołowi Kościoła w Pergamonie napisz:

To mówi Ten, który ma miecz obosieczny, ostry.

13 Wiem, gdzie mieszkasz: tam, gdzie jest tron szatana,

a trzymasz się mego imienia

i wiary mojej się nie zaparłeś,

nawet we dni Antypasa, wiernego świadka mojego,

który został zabity u was, tam gdzie mieszka szatan.

14 Ale mam nieco przeciw tobie,

bo masz tam takich, co się trzymają nauki Balaama,

który pouczył Balaka, jak podsunąć synom Izraela sposobność do grzechu przez spożycie ofiar składanych bożkom i uprawianie rozpusty.

15 Tak i ty także masz takich, co się trzymają podobnie nauki nikolaitów.

16 Nawróć się zatem!

Jeśli zaś nie - przyjdę do ciebie niebawem

i będę z nimi walczył mieczem moich ust.

17 Kto ma uszy, niechaj posłyszy, co mówi Duch do Kościołów.

Zwycięzcy dam manny ukrytej

i dam mu biały kamyk,

a na kamyku wypisane imię nowe,

którego nikt nie zna oprócz tego, kto [je] otrzymuje.

HISTORIA MIASTA: dziś Bergama, ok. 70 km od Smyrny; dawna stolica Attalidów, władców Myzji; nad rzeką Kaikos, ok. 30 km. od Morza Egejskiego. Zbudowane na wysokim wzgórzu. „Sławne miasto”, cel wielu pielgrzymek ludzi chorych do wielorakich świątyń. Tu znajdował się *Asklepiejon* (centrum kultu Asklepiosa, boga sztuki lekarskiej i uzdrawiania, którego symbolem był... wąż) – wraz ze szkołą lekarską. Tu wybudowano ołtarz Zeusa-Sotera. Tu wybudowano *Augusteum* – dla kultu cesarów (kult m.in. Augusta i Romy). Tu rozwijał się bardzo przemysł, głównie wyrób pergaminu. Od 129 r. przed Chrystusem – stolica regionu zwanego *Asia Propria*. Tu wybudowano słynna bibliotekę.

HISTORIA KOŚCIOŁA: Początki gminy chrześcijańskiej w Pergamonie są nieznane.

12 Aniołowi Kościoła w Pergamonie napisz:

To mówi Ten, który ma miecz obosieczny, ostry.

KOMENTARZ: „*Ius gladii*” (prawo miecza) – mieli niektórzy dygnitarze rzymscy, którzy mogli zdecydować o życiu i śmierci ludzi, nakazując natychmiastowe wykonanie kary śmierci. Chrystus przedstawia się jako sędzia, gotowy walczyć o prawdę i oddzielać ją od kłamstwa (por. Hbr 4,12). Chrystus ma *Ius gladii* mocniejszy niż cesarz. W Pergamonie prawda Ewangelii zmieszała się z kłamstwem. Niektórzy chrześcijanie szli za głosem wspomnianych nikolaitów...

13 Wiem, gdzie mieszkasz: tam, gdzie jest tron szatana,

a trzymasz się mego imienia

i wiary mojej się nie zaparłeś,

nawet we dni Antypasa, wiernego świadka mojego,
który został zabity u was, tam gdzie mieszka szatan.

KOMENTARZ: „Tron szatana” – może tu chodzi o kult Asklepiosa (symbolizowanego przez węża), bądź o gigantyczny ołtarz Zeusa-Sotera (Zeusa-Zbawcy), bądź o kult cesarzy; albo ogólnie – że Pergamon („tam gdzie mieszka szatan”), przez położenie na górze, sam jest miejscem władzy królewskiej, której uzurpatorem jest szatan. Myślą przewodnią jest ukazania w Pergamonie skumulowania sił demonicznych. Antypas był zapewne jednym z pierwszych pergamońskich męczenników (zginął prawdopodobnie za Domicjana, spalony wewnątrz spiżowego posągu byka).

14 Ale mam nieco przeciw tobie,
bo masz tam takich, co się trzymają nauki Balaama,
który pouczył Balaka, jak podsunąć synom Izraela sposobność do grzechu
przez spożycie ofiar składanych bożkom i uprawianie rozpusty.

KOMENTARZ: „Balaam” – typ przewrotnego nauczyciela, który udzielił rady Moabitom jak osłabić Izraela – przez małżeństwa z Moabitkami, które wciągną Izraelitów w kult bożków moabickich; por. Lb 22-25; 31,16. Nikolaici zaś byli zagrożeniem dla chrześcijan, tak jak dla Izraela pokusa ze strony Moabitek wciągających Żydów do kultu bałwochwalczego połączonego z obrzędami o charakterze erotycznym.

15 Tak i ty także masz takich, co się trzymają podobnie nauki nikolaitów.

KOMENTARZ: Wspólnota kościoła pergamońskiego częściowo tolerowała nikolaitów, czyli chrześcijanie nie mieli odwagi odróżnić się od współczesnego świata.

16 Nawróć się zatem!
Jeśli zaś nie - przyjdę do ciebie niebawem
i będę z nimi walczył mieczem moich ust.

KOMENTARZ: wezwanie jest skierowane do trzymających się nauki nikolaitów, jak i do tych, co nie reagują; jest połączone z groźbą wyroku potępiającego.

17 Kto ma uszy, niechaj posłysz, co mówi Duch do Kościołów.
Zwycięzcy dam manny ukrytej
i dam mu biały kamyk,
a na kamyku wypisane imię nowe,
którego nikt nie zna oprócz tego, kto [je] otrzymuje.

KOMENTARZ: „manna” nawiązuje do pokarmu z nieba, który otrzymali Izraelici od Boga, w czasie wędrówki na pustyni (stanowi przeciwieństwo pokarmów spożywanych w Świątyniach bożków w Pergamonie). „Ukryta” – może nawiązanie do zamknięcia jej w złotym naczyniu (Wj 16,23; Hbr 9,4), albo do Arki Przymierza (2Mch 2,5nn) – symbol eschatologicznej nagrody, albo przede wszystkim jako pokarm

Eucharystyczny (Ciało i Krew Pana Jezusa), dający życie wieczne. „Biały kamyk” – a. głos przychylny w głosowaniu; b. bilet wstępu na widowiska lub przyjęcia; c. rodzaj dyplomu dla zwycięskiego zawodnika. „Nowe imię” – nowa osobowość będąca darem łaski (kolor biały), dla zwycięzcy – wybrańca Chrystusa. „Którego nikt nie zna” – nowa więź z Chrystusem jest intymną więzią, jest niepowtarzalna, jest tajemnicą.

IV. List do Kościoła w Tiatyrze (Ap 2,18-29)

18 Aniołowi Kościoła w Tiatyrze napisz:

To mówi Syn Boży:

Ten, który ma oczy jak płomień ognia,
a nogi Jego podobne są do drogocennego metalu.

19 Znam twoje czyny, miłość, wiarę, posługę i twoją wytrwałość,
i czyny twoje ostatnie liczniejsze od pierwszych,

20 ale mam przeciw tobie to,
że pozwalasz działać niewieście Jezabel,
która nazywa siebie prorokinią,
a naucza i zwodzi moje sługi, by uprawiali rozpustę
i spożywali ofiary składane bożkom.

21 Dałem jej czas, by się mogła nawrócić,
a ona nie chce się odwrócić od swojej rozpusty.

22 Oto rzucam ją na łożę boleści,
a tych, co z nią cudzołożą - w wielkie utrapienie,
jeśli od czynów jej się nie odwróca;

23 i dzieci jej porażę śmiercią.

A wszystkie Kościoły poznają,
że Ja jestem Ten, co przenika nerki i serca;
i dam każdemu z was według waszych czynów.

24 Wam zaś, pozostałym w Tiatyrze, mówię,
wszystkim, co tej nauki nie mają, tym, co - jak mówią - nie poznali "głębin szatana":
nie nakładam na was nowego brzemienia,

25 to jednak, co macie, zatrzymajcie, aż przyjdę.

26 A zwycięzcy

i temu, co czynów mych strzeże do końca,
dam władzę nad poganami,

27 a różgą żelazną będzie ich pał:

jak naczynie gliniane będą rozbici -

28 jak i Ja to wziąłem od mojego Ojca -
i dam mu gwiazdę poranną.

29 Kto ma uszy, niechaj posłyszy, co mówi Duch do Kościołów.

HISTORIA MIASTA: Miasto lidyjskie (leżące w Lidii), mało znaczące. Około 65 km. na południowy wschód od Pergamonu. Pierwotnie wojskowa kolonia macedońska z czasów Seleukosa. Miasto trudniące się handlem i rzemiosłem. Tu wytwarzano barwniki i sporządzano wyroby z wełny. Rozwijano związki rzemieślnicze (poświęcane poszczególnym bożkom): fabrykantów purpury, tkaczy, mosiężników, specjalistów od wełny, lnu, skóry, garncarzy, piekarzy, itp. Bractwa spotykały się na wspólnym składaniu ofiar poświęconych bóstwu opiekuńczemu, a następnie spożywaniu posiłku ku czci tegoż bóstwa, przy jednoczesnej okazji do wszelkiej niemoralności.

HISTORIA KOŚCIOŁA: Chrześcijanie – w takim środowisku – „skazywali się” na społeczną izolację. Ewangelię przyniosła tu być może wierna uczennica św. Pawła – Lidia (fabrykantka purpury; zob. Dz 16,14).

18 Aniołowi Kościoła w Tiatyrze napisz:

To mówi Syn Boży:

Ten, który ma oczy jak płomień ognia,
a nogi Jego podobne są do drogiego metalu.

KOMENTARZ: „Syn Boży” – tytuł Chrystusa znamieny dla czwartej Ewangelii. „Oczy” – Chrystusowe, widzą wszystko. „Nogi” – gotowe podeptać, symbol trwałości Jego Królestwa (przeciwieństwo do posągu o stopach częściowo „glinianych” z Dn 2, symbolizujących nietrwałość królestwa Nabuchodonozora).

19 Znam twoje czyny, miłość, wiarę, posługę i twoją wytrwałość,
i czyny twoje ostatnie liczniejsze od pierwszych,

KOMENTARZ: Docenienie postępu duchowego. Wskazanie cnót wspólnoty Kościoła.

20 ale mam przeciw tobie to,
że pozwalasz działać niewieście Jezabel,
która nazywa siebie prorokinią,
a naucza i zwodzi moje sługi, by uprawiali rozpustę
i spożywali ofiary składane bożkom.

KOMENTARZ: „Jezabel” – symbol fałszywej prorokini. W ST Jezabel (Izebel) była fenicką księżniczką, żony króla Achaba, która sprowadziła ze swojej ojczyzny kult Baala, i która nakłoniła męża i lud do kultów pogańskich (1 Krl 16,31; 2Krl 9,22). Była zatem w Tiatyrze wpływowa i szanowana osoba, należąca do gminy chrześcijańskiej, która zmieniała doktrynę chrześcijańską. Wielu tego nie zauważało. Może również tu chodzi o idee nikolaitów, o romansowanie z bożkami, biesiadowanie ku ich czci, i o nadużycia seksualne.

21 Dałem jej czas, by się mogła nawrócić,
a ona nie chce się odwrócić od swojej rozpusty.

KOMENTARZ: Bóg cierpliwie czeka.

22 Oto rzucam ją na łożo boleści,
a tych, co z nią cudzołożą - w wielkie utrapienie,
jeśli od czynów jej się nie odwrócą;

KOMENTARZ: „Łoże boleści” – celowy kontrast z cudzołożstwem.

23 i dzieci jej porażę śmiercią.
A wszystkie Kościoły poznają,
że Ja jestem Ten, co przenika nerki i serca;
i dam każdemu z was według waszych czynów.

KOMENTARZ: „Dzieci” – owoc, potomkowie Jezabel. Kara na nie przypomina karę na Jezabel (Izebel) w ST: 1Krl 21,21nn; 3Krl 10,7. Przypomnienie, że Chrystus-Bóg

sądzi sprawiedliwie. „Nerki” – Izraelici uważali za miejsce ludzkich uczuć. „Serce” zaś uważano za ośrodek woli, myśli, oceniania – za największą głębię w człowieku.

24 Wam zaś, pozostałym w Tiatyrze, mówię,
wszystkim, co tej nauki nie mają, tym, co - jak mówią - nie poznali "głębin szatana":
nie nakładam na was nowego brzemienia,

KOMENTARZ: „Ci, co poznali głębin szatana” (odwrotność głębin Bożych; 1Kor 2,10; Ef 3,18) – może tak była auto-definicja winowajców, błędnowierców z Tiatry. Może ta sekta uważała, że tajemna wiedza czyni odpornymi na siły demoniczne obecne w tiatyrskich misteriach.

25 to jednak, co macie, zatrzymajcie, aż przyjdę.

KOMENTARZ: „Przyjdzie” to może oznaczać czas Paruzji albo indywidualne spotkanie się człowieka z Chrystusem po śmierci.

26 A zwycięzcy
i temu, co czynów mych strzeże do końca,
dam władzę nad poganami,

KOMENTARZ: „Strzeżenie czynów” – chodzi o współdziałanie z Chrystusem – strzeżenie przykazań, słów (J 8,51; 14,15; Ap 3,8; 12,17; 14,12) i „pełnienie czynów” (np. J 4,34; 5,36). „Władza nad poganami” – symbol autorytetu duchowego Kościoła, rozwoju tegoż Kościoła. „Dam władzę” – udział w królowaniu Chrystusa, zapewnienie triumfu i współdziałanie w trybunale na sądzie ostatecznym (por. Mt 19,28; 1 Kor 6,2n; Ap 20,4).

27 a różgą żelazną będzie ich pasł:
jak naczynie gliniane będą rozbici –

KOMENTARZ: „Żelazna różga” – zob. Ps 2,9. Chodzi o autorytet w ziemskim jeszcze etapie Kościoła.

28 jak i Ja to wziąłem od mojego Ojca -
i dam mu gwiazdę poranną

KOMENTARZ: Jezus Chrystus ma władzę Ojca. „Gwiazda poranna” – być może: symbol Ducha Świętego, zmartwychwstania czyli samego Chrystusa. Symbol oglądania Boga.

29 Kto ma uszy, niechaj posłyszy, co mówi Duch do Kościołów.

KOMENTARZ: Trzeba starać się rozpoznać głos Ducha Świętego, zrozumieć i starać się zrealizować.

V. List do Kościoła w Sardes (Ap 3,1=6)

1 Aniołowi Kościoła w Sardes napisz:

To mówi Ten, co ma Siedem Duchów Boga i siedem gwiazd:

Znam twoje czyny:

masz imię, [które mówi], że żyjesz,
a jesteś umarły.

2 Stań się czujnym i umocnij resztę, która miała umrzeć,
bo nie znalazłem twych czynów doskonałymi wobec mego Boga.

3 Pamiętaj więc, jak wziąłeś i usłyszałeś,
strzeż tego i nawróć się!

Jeśli więc czuwać nie będziesz, przyjdę jak złodziej,
i nie poznasz, o której godzinie przyjdę do ciebie.

4 Lecz w Sardes masz kilka osób, co swoich szat nie splamiły;
będą chodzić ze Mną w bieli, bo są godni.

5 Tak szaty białe przywdzieje zwycięzca,
i z księgi życia imienia jego nie wymażę.

I wyznam imię jego przed moim Ojcem i Jego aniołami.

6 Kto ma uszy, niechaj posłysz, co mówi Duch do Kościołów.

HISTORIA MIASTA: Sardy. Dziś wieś: Sart. Dawna stolica Lidii, ok. 60 km. na południowy wschód od Tiatyry. W dolinie rzeki Hermos. Na górze – od południa niedostępnej. Czas jej rozkwitu przypadł na czasy Krezusa – w VI w. przed Chrystusem Bardzo bogate (stąd powiedzenie: bogaty jak Krezus). Zwane „wieżą stojącą na straży doliny Hermosu”. Mimo niedostępności – jedyna droga była drogą górską przez Tmolus – zdobyte dwa razy. Mieszkańcy czuli się bezpieczni, byli pewni siebie i nie wystawiali straży... W VI w. przed Chrystusem – przez Cyrusa. Po trzystu latach zaś przez Antiocha III Wielkiego. W 17 r. po Chrystusie Miasto nawiedziło trzęsienie ziemi. Z pomocą przyszedł cesarz Tyberiusz, za co miasto okazało mu wdzięczność i wybudowało ku jego czci oraz jego matki (Liwii) świątynię. W Sardach była także świątynia Artemidy oraz świątynia poświęcona Kybele (Wielkiej Matce Bogów). Rozwijał się tu przemysł włókienniczy, handel wełną, sztuka farbowania. Kwitła rozpusta, a atmosfera ta udzielała się miejscowym chrześcijanom.

HISTORIA KOŚCIOŁA: Początki chrześcijaństwa w tym mieście nie są znane.

1 Aniołowi Kościoła w Sardes napisz:

To mówi Ten, co ma Siedem Duchów Boga i siedem gwiazd:

Znam twoje czyny:

masz imię, [które mówi], że żyjesz,
a jesteś umarły.

KOMENTARZ: „Ten co ma” – podkreślona zależność Kościoła od Chrystusa. „Że żyjesz” – miejscowy biskup miał na imię Zosimos (Żyjący). Nagana za pozory życia chrześcijańskiego, przy śmierci ducha (por. Łk 15,24; Ef 2,1.5).

2 Stań się czujnym i umocnij resztę, która miała umrzeć,
bo nie znalazłem twych czynów doskonałymi wobec mego Boga.

KOMENTARZ: „Reszta” przypomina tutaj „resztę Izraela” (częsty temat u proroków ST). Tu: część chrześcijan w Sardach. Sytuacja jest dramatyczna. „Mój Bóg” – zwrot częsty u Proroków (np. Iz 7,13), podkreślający związek posłanego z Wysyłającym.

3 Pamiętaj więc, jak wzięłeś i usłyszałeś,
strzeż tego i nawróć się!
Jeśli więc czuwać nie będziesz, przyjdę jak złodziej,
i nie poznasz, o której godzinie przyjdę do ciebie.

KOMENTARZ: „Jak wzięłeś i usłyszałeś” – Chrystus odwołuje się w tym przypadku do... pierwszej katechezy (z tym kościołem jest aż tak źle...). „Jak złodziej” – aluzja do dwukrotnie zdobytego miasta, które nie wystawiało straży... Ale też aluzja do: zapowiedzi Paruzji czy też śmierci o nieznannej godzinie (por. Mt 24,43; 25,13; Mk 13,33; Łk 12,39, i inne).

4 Lecz w Sardes masz kilka osób, co swoich szat nie splamiły;
będą chodzić ze Mną w bieli, bo są godni.

KOMENTARZ: „Osób” – tu dosłownie: „imion”. Stan „szat” – symbol stanu duszy (por. Iz 1,18; 64,5; Mt 22,11). „Będą chodzić ze Mną” – nawiązanie do raju (por. Rdz 3,8). „W bieli” – nie tylko czyste sumienie, ale „biel” w świecie antycznym oznaczała radość i triumf. Obraz koloru szat był dla ośrodka tkackiego bardzo wymowny...

5 Tak szaty białe przywdzieje zwycięzca,
i z księgi życia imienia jego nie wymażę.
I wyznam imię jego przed moim Ojcem i Jego aniołami.

6 Kto ma uszy, niechaj posłyszy, co mówi Duch do Kościołów.

KOMENTARZ: „Księga życia” – analogia do rejestrów genealogicznych w ST. Synonim listy sprawiedliwych (por. Ps 68,29), reszty ocalonych (Iz 4,3; Dn 12,1). „Wyznam” – dotyczy sądu ostatecznego na końcu czasu.

VI. List do Kościoła w Filadelfii (Ap 3,7-13)

7 Aniołowi Kościoła w Filadelfii napisz:

To mówi Święty, Prawdomówny,
Ten, co ma klucz Dawida,
Ten, co otwiera, a nikt nie zamknie,
i Ten, co zamyka, a nikt nie otwiera.

8 Znam twoje czyny.

Oto postawiłem jako dar przed tobą drzwi otwarte,
których nikt nie może zamknąć,
bo ty chociaż moc masz znikomą,
zachowałeś moje słowo
i nie zaparłeś się mego imienia.

9 Oto Ja ci daję [ludzi] z synagogi szatana,
spośród tych, którzy mówią o sobie, że są Żydami -
a nie są nimi, lecz kłamią.

Oto sprawię, iż przyjdą i padną na twarz przed twymi stopami,
a poznają, że Ja cię umiłowalem.

10 Skoro zachowałeś nakaz mojej wytrwałości
i Ja cię zachowam od próby,
która ma nadejść na cały obszar zamieszkania,
by wypróbować mieszkańców ziemi.

11 Przyjdę niebawem:

Trzymaj, co masz,
by nikt twego wieńca nie zabrał!

12 Zwycięzcę uczynię filarem w świątyni Boga mego
i już nie wyjdzie na zewnątrz.

I na nim imię Boga mego napiszę
i imię miasta Boga mego,
Nowego Jeruzalem, co z nieba zstępuje od mego Boga,
i moje nowe imię.

13 Kto ma uszy, niechaj posłyszy, co mówi Duch do Kościołów.

HISTORIA MIASTA: małe miasto leżące w Lidii, 45 km na południowy wschód od Sardów, nad rzeką Kogamis, stanowiącej dopływ Hermosu. Nazwę otrzymało od króla pergamońskiego Attalosa II Filadelfa (+ 138 przed Chrystusem). Założona przez kolonistów z Pergamonu, by w sposób pokojowy zhellenizować Frygię (leżącą na wschód od Lidii). Stąd, zbudowano bardzo przemyślane miasto na pograniczu Lidii i Frygii. Filadelfia stała się „Atenami Wschodu”: krzewiła język, kulturę i literaturę grecką. W 17 r. po Chrystusie miasto zostało dotknięte trzęsieniem ziemi – podobnie jak Sardy. I podobnie jak Sardy otrzymało pomoc od cesarza Tyberiusza. Jako wyraz wdzięczności zostało nazwane *Neocezareą* (od czasów Wespazjana – z przydomkiem *Flavia*). Szerzony był tu kult: Słońca, Asklepiosa, Dionizos. Z biegiem czasu powrócono do nazwy Filadelfia.

HISTORIA KOŚCIOŁA: Tutejsi chrześcijanie najwięcej trudności doświadczali od wspólnoty żydowskiej, od *iudaizantes*. Było wielu anonimowych męczenników, którzy ponieśli śmierć wraz z biskupem Smyrny – św. Polikarpem. W Filadelfii do dziś żyje Kościół!

7 Aniołowi Kościoła w Filadelfii napisz:

To mówi Święty, Prawdomówny,

Ten, co ma klucz Dawida,
Ten, co otwiera, a nikt nie zamknie,
i Ten, co zamyka, a nikt nie otwiera.

KOMENTARZ: „Święty” – określenie samego Boga (por. Iz 40,25; 49,7; 1P 1,15n; 1J 2,20). „Prawdomówny” („Pełen Prawdy” – J 1,9; 4,23; 7,28; 15,1; 17,3) – też jest tytułem Bożym (Iz 65,16). „Klucz Dawida” – władza decydowania, kto może być wpuszczony przed tron królewski. „Ten, co otwiera” – nawiązanie do słów przepowiedni, mówiącej, że w miejsce złego zarządcy (Szebny) Bóg powoła nowego (Eliakima), na którego ramieniu położy „klucz Dawida. Gdy on otworzy. To nikt nie zamknie, a gdy zamknie, to nikt nie otworzy” (Iz 22,22). Spadkobiercą Klucza Dawida jest sam Chrystus. I ma On pełną i absolutną władzę. Ten sam symbol przekazania władzy jest użyty przy nadaniu prymatu Piotrowi (i kluczy królestwa niebieskiego; Mt 16,18).

8 Znam twoje czyny.
Oto postawiłem jako dar przed tobą drzwi otwarte,
których nikt nie może zamknąć,
bo ty chociaż moc masz znikomą,
zachowałeś moje słowo
i nie zaparłeś się mego imienia.

KOMENTARZ: Filadelfianie są wierni Chrystusowi i otrzymują od Niego pochwałę oraz – w darze – „drzwi otwarte”. Symbol: a. otwartego dostępu do królestwa niebieskiego; b. otwartych „możliwości misyjnych”, otwartą drogę do pogan i Żydów. Filadelfia została założona, by barbarzyńcom przekazywać kulturę grecką. Chrystus daje jej nowe wielkie zadanie misyjne, by promieniowała wiarą i przekazywała ją innym. Szlakami z miasta mają wyruszyć misjonarze. „Moc znikoma” – wspólnota chrześcijan nie była liczebna i nie miała wysokiego statusu społecznego (por. 1Kor 1,26-28). Ich siła pochodzi od Boga.

9 Oto Ja ci daję [ludzi] z synagogi szatana,
spośród tych, którzy mówią o sobie, że są Żydami -
a nie są nimi, lecz kłamią.
Oto sprawię, iż przyjdą i padną na twarz przed twymi stopami,
a poznają, że Ja cię umiłowalem.

KOMENTARZ: „Synagoga szatana” – apostazja od Bożej ekonomii zbawienia. Jezus daje swojemu umiłowanemu Kościołowi świętość Boga. Jak Jezus jest umiłowany i posłany przez Ojca, tak Jezus miłuje i posyła swoich uczniów. Jezus dzieli się ze swoją wspólnotą swoim autorytetem, otrzymanym od Ojca. Zob. misja Apostołów w modlitwie arcykapłańskiej Chrystusa (J 17,20-23). Mowa jest tu o skuteczności głoszenia słowa Bożego Żydom.

10 Skoro zachowałeś nakaz mojej wytrwałości
i Ja cię zachowam od próby,

która ma nadejść na cały obszar zamieszkany,
by wypróbować mieszkańców ziemi.

KOMENTARZ: Próbie będzie poddany cały świat. Filadelfianie nie muszą się obawiać się, gdyż przeszli pomyślnie przez próby dotychczasowe.

11 Przyjdę niebawem:

Trzymaj, co masz,
by nikt twego wieńca nie zabrał!

KOMENTARZ: Zapowiedź „przyjścia niebawem” – jest pocieszeniem, że skończą się wszelkie cierpienia (por. Jk 5,8; Hbr 10,37). „Wieniec” – nawiązanie do igrzysk sportowych i oznacza tu wieczną nagrodę.

12 Zwycięzcę uczynię filarem w świątyni Boga mego

i już nie wyjdzie na zewnątrz.

I na nim imię Boga mego napiszę

i imię miasta Boga mego,

Nowego Jeruzalem, co z nieba zstępuje od mego Boga,

i moje nowe imię.

KOMENTARZ: „Filar” („kolumna”) – nawiązanie do wyglądu świątyni jerozolimskiej (nawiązanie też do trzęsienia ziemi w Filadelfii); zapowiedź, że tej „kolumny” nie dotknie żaden kataklizm. „Nie wyjdzie na zewnątrz” – niemożliwość utraty wiecznej nagrody, bezpieczeństwo nieba. Wypisanie „imię Boga” wskazuje, że poświęcenie tej osoby Bogu; że Bóg w niej zwyciężył; oznacza to też, że ta osoba na zawsze pozostanie Jego. „Boga mego” – pełna miłości więź Jezusa Chrystusa do Ojca.

13 Kto ma uszy, niechaj posłysz, co mówi Duch do Kościołów.

KOMENTARZ: Chrystus wzywa, by słuchać Ducha Świętego, który mówi do wszystkich Kościołów, wszystkich czasów.

VII. List do Kościoła w Laodycei (Ap 3,14-22)

14 Aniołowi Kościoła w Laodycei napisz:

To mówi Amen,
Świadek wierny i prawdomówny,
Początek stworzenia Bożego:

15 Znam twoje czyny, że ani zimny, ani gorący nie jesteś.

Obyś był zimny albo gorący!

16 A tak, skoro jesteś letni

i ani gorący, ani zimny,
chcę cię wyrzucić z mych ust.

17 Ty bowiem mówisz: "Jestem bogaty", i "wzbogaciłem się", i "niczego mi nie potrzeba",

a nie wiesz, że to ty jesteś nieszczęsny i godzien litości,
i biedny i ślepy, i nagi.

18 Radzę ci kupić u mnie

złota w ogniu oczyszczonego,
abyś się wzbogacił,
i białe szaty,
abyś się obłókł,
a nie ujawniła się haniebna twa nagość,
i balsamu do namaszczenia twych oczu,
byś widział.

19 Ja wszystkich, których kocham, karzę i ćwiczę.

Bądź więc gorliwy i nawróć się!

20 Oto stoję u drzwi i kołaczę:

jeśli kto posłyszysz mój głos i drzwi otworzy,
wejdę do niego i będę z nim wieczerzał,
a on ze Mną.

21 Zwycięzcy dam zasiąść ze Mną na moim tronie,

jak i Ja zwyciężyłem i zasiadłem z moim Ojcem na Jego tronie.

22 Kto ma uszy, niechaj posłyszysz, co mówi Duch do Kościołów».

HISTORIA MIASTA: Dziś ruiny Eski-Hissar. Frygijskie miasto leżące 65 km na południowy wschód od Filadelfii. Nad rzeką Likos. Zbudowane przez Antiocha II (+ 246 przed Chrystusem). Punkt węzłowy trzech dróg. Szybko stała się bogatym ośrodkiem handlu i rzemiosła. Słynny ośrodek bankowo-finansowy. Znany z domów handlowych i wyrobów z czarnej wełny, jak również dywanów. Tu mieściła się szkoła lekarska. Tu produkowano balsam na choroby oczu (*kollourion*), ze startego na proszek minerału. Panował tu dobrobyt i samozadowolenie. Ludzie chodzili tu bogato ubrani. Gdy w 60 roku po Chrystusie Laodycea została dotknięta trzęsieniem ziemi, nie skorzystała z proponowanej pomocy cesarza.

HISTORIA KOŚCIOŁA: Pierwsza wspólnota chrześcijan została założona prawdopodobnie przez Epafrasa, który również założył Kościół w niedaleko położonych Kolosach (zob. Kol 1,4.7; 2,1; 4,12-15).

14 Aniołowi Kościoła w Laodycei napisz:

To mówi Amen,

Świadek wierny i prawdomówny,
Początek stworzenia Bożego:

KOMENTARZ: „Amen” – „tak jest”, „niech się tak stanie”, aklamacja liturgiczna; Chrystus często głosił uroczyście: „Amen, amen [zaprawdę, zaprawdę] powiadam wam...”. Chrystus jest wielkim „Amen” („Tak”) wypowiedzianym Bogu Ojcu, wypełniającym proroctwa ST, poręczającym wysłuchanie modlitw. „Świadek wierny i prawdomówny” – niezawodny, niezłomny, bezkompromisowy (w przeciwieństwie do adresatów) – przypieczętował śmiercią prawdę swojej nauki. „Początek stworzenia Bożego” – Chrystus jest Praźródłem stworzenia (por. J 1,3; Kol 1,15) i początkiem nowego stworzenia (por. Kol 1,17)..

15 Znam twoje czyny, że ani zimny, ani gorący nie jesteś.
Obyś był zimny albo gorący!

KOMENTARZ: Około 12 km. na północ od Laodycei, w pobliżu Hierapolis, były gorące źródła, które dawały rzece przepływającej przez Laodycę. Gdy woda dopływała – z gorącej stawała się letnia W Kolosach była zimna – smaczna. Gorąca, bądź zimna – nie szkodziła. Letnia zaś wywoływała torsje.

16 A tak, skoro jesteś letni
i ani gorący, ani zimny,
chcę cię wyrzucić z mych ust.

KOMENTARZ: Chrystus używa tego faktu dla zobrazowania, że gdy ktoś na początku drogi jest gorący, a później stanie się mierny w wierze, to taka postawa przyprawia Go o mdłości i ma odwagę powiedzieć: „mam zamiar cię zwymiotować cię z moich ust”. Problemem chrześcijan w Laodycei było wypalenie, brak żaru. Nie przyciągali nikogo do Chrystusa. Kościół się tam sformalizował.

17 Ty bowiem mówisz: "Jestem bogaty", i "wzbogaciłem się", i "niczego mi nie potrzeba",
a nie wiesz, że to ty jesteś nieszczęsny i godzien litości,
i biedny i ślepy, i nagi.

KOMENTARZ: Chrześcijanom w Laodycei wydawało się, że mają wszystko, że sami sobie zawsze pomogą (czuli się samowystarczalni). Nie potrzebowali już niczego. Czuli się nasyceni. Także – wydaje się – Chrystusa. Kwitnący przemysł i handel – dobrobyt – dawał im poczucie bezpieczeństwa. Brak prześladowań (niczym nie różnili się od pogan). Nie czuli potrzeby łaski Bożej. Tym bardziej byli – zdaniem Chrystusa – godni pożałowania. Byli naprawdę dramatycznie biedni duchowo.

18 Radzę ci kupić u mnie
złota w ogniu oczyszczonego,
abyś się wzbogacił,
i białe szaty,
abyś się obłókł,

a nie ujawniła się haniebna twa nagość,
i balsamu do namaszczenia twych oczu,
byś widział.

KOMENTARZ: „Haniebna nagość” – bak jakichkolwiek dobrych owoców. „Białe szaty” – czystość duszy, radość, cnoty moralne. „Maści” – przejrzenie chrześcijańskie, zobaczenie sytuacji w prawdzie; skrucha; początek nawrócenia.

19 Ja wszystkich, których kocham, karzę i ćwiczę.
Bądź więc gorliwy i nawróć się!

KOMENTARZ: Nawiązanie do ST. JHWH doświadcza każdego, kogo miłuje – jak ojciec syna, w którym ma upodobanie (Prz 3,12). Motorem Chrystusowego karcenia „letnich” uczniów jest przeogromna Jego miłość. Bóg jest dobrym wychowawcą.

20 Oto stoję u drzwi i kołaczę:
jeśli kto posłyszysz mój głos i drzwi otworzy,
wejdę do niego i będę z nim wieczerzał,
a on ze Mną.

KOMENTARZ: Przejmujący obraz. Pełne miłości odwiedziny Oblubieńca. Kołacze do serca każdego indywidualnie. Nie jest to gwałtowne wtargnięcie. Nawiązanie do słów z Wieczernika: „Jeśli Mnie kto miłuje, będzie zachowywał moją naukę, a Ojciec mój umiłuje go, i przyjdziemy do niego, i będziemy u niego przebywać” (J 14,23). Chrystus mówi o „wieczerzy” – w znaczeniu trwałego przebywania, odpoczywania razem, na prawdziwej uczcie. Chrystus wchodzi na ucztę tylko wówczas, gdy jest zaproszony (por. Łk 24,28).

21 Zwycięzcy dam zasiąść ze Mną na moim tronie,
jak i Ja zwyciężyłem i zasiadłem z mym Ojcem na Jego tronie.

KOMENTARZ: Jedynym, absolutnym zwycięzcą nad szatanem (Hbr 2,13), and śmiercią (1Kor 15,26.54n), nad światem (J 16,33), jest Jezus Chrystus – przez swoje zmartwychwstanie i wniebowstąpienie. Pragnie zaprosić swoich uczniów do królowania wraz z Nim (trony w starożytności przypominały szeroką kanapę niż fotel). Chce On by człowiek uczestniczył w Jego zwycięstwie i Jego panowaniu – na zawsze. Por. obraz z mesjańskiego Ps 109[110].

22 Kto ma uszy, niechaj posłyszysz, co mówi Duch do Kościołów».

KOMENTARZ: Obraz kościołów jest również obrazem stanu indywidualnego człowieka. Co jest mówione przez Ducha Świętego Kościołom, niech posłyszysz i rozważysz w swoim sercu każdy...

Zakończenie, ale nie całkiem...

- I. **KOŚCIÓŁ W EFEZIE:** czystość doktrynalna; zna prawdę, jest wierny, niestrudzenie walczy, reaguje na zło, ale wewnątrz jego wspólnoty zaczyna brakować wzajemnej miłości. Jego dalszy los zatem nie jest pewny... Ma się nawrócić „Anioł Kościoła” wraz ze swoją wspólnotą... Jak mówi historia, Kościół w Efezie przestał istnieć...
- II. **KOŚCIÓŁ W SMYRNIE:** rekrutuje się z ubogich; są bogaci Ewangelią, otrzymują od Chrystusa słowa otuchy na nadchodzące krótkotrwałe prześladowania, i pochwałę. Byli wierni, gdyż może już wtedy mieli za biskupa – św. Polikarpa, który był gotów oddać swoje życie za wiarę... Kościół przetrwał do dzisiaj...
- III. **KOŚCIÓŁ W PERGAMONIE:** pobłażliwy, unika tematów trudnych...; tu prawda Ewangelii mieszała się z kłamstwem, niektórzy chrześcijanie mieszają się z poganami w niemoralnym stylu życia... Chrystus zapowiada, że jeśli się nie nawrócą, przyjdzie walczyć z... nimi.
- IV. **KOŚCIÓŁ W TIATYRZE:** Kościół dynamiczny, ale ze względów poprawności... przymykający oko na zło... dający głos jakiejś nieuprawnionej osobie...
- V. **KOŚCIÓŁ W SARDACH:** chce dostosować się do otoczenia, nie odróżniać się od otoczenia; ...i jego biskup, ma jedną szansę: odstąpić od pozorów chrześcijaństwa i zacząć żyć Ewangelią.
- VI. **KOŚCIÓŁ W FILADELFII:** Przetrwał do dziś... Ma niewiele własnych ludzkich sił, ale jest mocny Bogiem, otrzymuje pochwałę i misję głoszenia Ewangelii poganom i Żydom...
- VII. **KOŚCIÓŁ W LAODYCEI:** Zdegenerowany. Ani jednego słowa pochwały ze strony Chrystusa – tylko nagana. Miał wielki majątek i wpadł w... samozadowolenie.

Tak na marginesie...

...w Polsce, w Kościele obrządku łacińskiego jest obecnie:

- 14 archidiecezji;
- 27 diecezji;
- ponad 1000 dekanatów;
- ponad 10.000 parafii...

„Kto ma uszy, niechaj posłyszy, co mówi Duch do Kościołów” (Ap 3,13)